

Helsinki 22.8.2017

Dnro 135/03/17

Viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö (MMM012:00/2017) liitteinen (nimikilpailun ehdotukset ja viestintäryhmän muistio) sähköpostitse 21.8.2017

Asia: Perustettavan viraston nimi

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto uuden viraston suomen- ja ruotsinkielisestä nimestä

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa uuden maatalous- ja elintarvikehallinnon keskusviraston nimestä. Lausuntopyynnön mukaan nykyinen Elintarvikeeturvallisuusvirasto, Maaseutuvirasto ja osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikan palvelukeskusta yhdistyvät 1.1.2019 alkaen uudeksi maatalous- ja elintarvikehallinnon keskusvirastoksi.

Kiitämme hyvin valmistellusta lausuntopyynnöstä, jossa on kiinnitetty huomiota hyvän nimen suunnittelun periaatteisiin.

Suositus

Kielen kannalta paras ehdotus viraston nimeksi on *Elintarvikevirasto – Livsmedelsverket*. Jos tämä nimi osoittautuisi juridisesti ongelmalliseksi siksi, että se on ollut aiemmin käytössä, toissijaisesti voi harkita myös nimeä *Ruokavirasto – Livsmedelsmyndigheten*. Emme suosittele ruotsinkieliseksi vastineeksi *Mat*-alkuisia nimiä. Emme myöskään suosittele lyhenteen käyttöä kummallakaan kielellä.

Perustelut

Lausuntopyynnön liitteissä on kiinnitetty huomiota siihen, että kielenhuollon suositusten mukaisesti hyvä nimi on lyhyt sekä helppo ääntää, kirjoittaa ja muistaa. Hallintolain mukaan viranomaisen nimen tulee myös olla sekä suomeksi että ruotsiksi asiallinen, selkeä ja ymmärrettävä.

Ehdotuksesta *Elintarvikevirasto*

Nimiehdotus *Elintarvikevirasto* on linjassa muun julkisen nimistön kanssa. Nimi on lyhyt, helppo muistaa ja kirjoittaa. Kielitoimiston sanakirjan mukaan sanan *elintarvike* merkitys on ihmisen ravinnoksi käytettävä hyödyke. Tämä merkitys kattaa ruoan valmistamiseen käytettävät raaka-aineet. Näin ollen nimi kuvaa riittävän kattavasti uuden viraston toimialaa ja on merkitykseltään ymmärrettävä.

Nimi *Elintarvikevirasto* oli käytössä vuoteen 2006 asti. Nimen tunnettuutta voisi hyödyntää uudenkin viraston nimessä.

Ruotsinkielisestä vastineesta *Livsmedelsverket*

Aiemman Elintarvikeviraston ruotsinkielinen nimi oli *Livsmedelsverket*. Ruotsissa on edelleen *Livsmedelsverket*-niminen virasto. Se, että samantyyppisiä asioita hoitavalla viranomaisella on sama nimi sekä Suomessa että Ruotsissa, on pikemminkin etu kuin haitta; se auttaa ihmisiä ymmärtämään, että kyse on viranomaisista, jotka vastaavat toisiaan myös toiminnaltaan. Samoja sanoja käytetään muutenkin ruotsiksi molemmissa maissa, ja tarvittaessa viraston nimeä voidaan täydentää ilmauksella *i Finland*.

Ehdotuksesta *Ruokavirasto*

Nimiehdotus *Ruokavirasto* on lyhempi kuin nimiehdotus *Elintarvikevirasto* ja sisältää konkreettista sanastoa. Se kuitenkin eroaa tyyliltään viranomaisten nimistä. Konkreettiseen aterioihin ja ruokalajeihin liittyvän merkityksensä vuoksi se voidaan kokea liian puhekieliseksi.

Sanalla *ruoka* on yleiskielessä suppeampi merkitys kuin sanalla *elintarvike*. Sanalla *ruoka* ymmärretään tavallisimmin syötäväksi jalostettua maataloustuotetta, lautasella tarjottavaa ateriaa ja ruokalajia.

Ehdotuksesta *Matverket*

Kuten suomenkielinen ehdotus *Ruokavirasto*, myös ruotsinkielinen *Matverket* eroaa huomattavasti tyyliltään muiden viranomaisten nimistä. Samalla kannalla ovat myös Ruotsin nimistö- ja terminologian asiantuntijalaitokset Institutet för språk och folkminnen sekä Terminologicentrum TNC. Sana *mat* viittaa konkreettisesti aterioihin ja ruokalajeihin. Siksi *Matverket* sopii paremmin ravintolan nimeksi, missä käytössä se onkin Ahvenanmaalla (*Matverket Ab*) ja Ruotsissa. Ei ole myöskään välttämättä eduksi, että viranomaiselle annetaan nimi, jota jo käytetään yksityisellä sektorilla

Suosittamme, että *mat*-sanan sijasta nimeen valitaan sana *livsmedel* seuraavin perustein:

Ruotsin Rikstermbanken sisältää sanan *livsmedel* mutta ei sanaa *mat*, koska *mat* ei ole termi vaan yleiskielen sana. Termimäisyyden puutetta osoittaa sekin, että Sanastokeskus TSK:n termipankissa sanoille *ruoka* ja *elintarvike* annetaan molemmille ruotsiksi sama vastine, 'livsmedel', ks. www.tsk.fi/cgi-bin/netmot.exe?UI=figr&height=158&qfind=ruoka. Vastaavasti maa- ja metsätalousministeriön *ruokaosasto* on ruotsiksi nimeltään *livsmedelsavdelningen*.

Vaikka Norjan vastaavan viraston nimessä *Mattilsynet* onkin käytetty *mat*-sanaa, on todettava, että skandinaaviset kielet eroavat monessa kohtaan toisistaan ja ettei voi olettaa ruotsin ja norjan sanojen kaikissa yhteyksissä vastaavan toisiaan.

Lyhenteistä

Olemme pitkään suosittaneet, että pyritään mieluummin muodostamaan kohtuullisen lyhyt nimi kuin ottamaan käyttöön pitkä nimi ja kehittämään sille lyhenne. Ulkopuolisen on aina vaikeampi ymmärtää lyhenteen sisältöä kuin koko nimeä. Tapauksissa, joissa joudutaan käyttämään myös lyhenteitä, on tärkeää muodostaa lyhenteet sekä suomen- että ruotsinkielisistä nimistä ja niin, että lyhenteestä voi jotenkin päätellä koko nimen eli sen voi purkaa pitkäksi nimeksi. Sisäisessä käytössä lyhenteitä toki helposti syntyy.

Muista lausuntopyynnössä mainituista ehdotuksista

Kommentoimme seuraavassa nimikilpailun avulla saaduista kilpailuehdotuksista muita kuin edellä jo käsittelemiämme niistä vaihtoehtoista, jotka viestintäryhmänne on katsonut asiallisuuden, selkeyden ja ymmärrettävyyden vuoksi varteenotettaviksi ehdotuksiksi. Ne ovat esittämässänne järjestyksessä seuraavat:

- Ruokaketjuvirasto
- Ruoka- ja maaseutuvirasto
- Maaseutu- ja ruokavirasto
- Maaseutu- ja elintarvikevirasto
- Maa- ja elintarviketalouden virasto
- Elintarvike- ja maaseutuvirasto
- Elintarvikeketjuvirasto

Kuten viestintäryhmän luonnoksessa ohjausryhmälle tarkoitettu muistioksi todetaan, yhdysmerkin sisältäviä sanaliittonimiä (*Ruoka- ja maaseutuvirasto, Maaseutu- ja ruokavirasto, Maaseutu- ja elintarvikevirasto, Maa- ja elintarviketalouden virasto, Elintarvike- ja maaseutuvirasto*) on hankala käyttää. Ne ovat pitkiä suomeksi ja ruotsiksi ja siksi monesti vaikeita muistaa. Sellaisista muodostetaan tyypillisesti myös vaikeaselkoisia lyhenteitä.

Emme pidä suositettavina myöskään ehdotuksia *Elintarvikeketjuvirasto* ja *Ruokaketjuvirasto*. Vaikka ravinnon siirtyminen pelloilta pöytään kulkee ketjuna toimijalta seuraavalle, *ketju*-sana voi olla ongelmallinen perustettavan viraston nimessä monitulkintaisuutensa vuoksi. Sanat *elintarvikeketju* ja *ruokaketju* ovat toisaalta abstrakteja, ravinnon siirtymisen prosessia kuvaavia sanoja, toisaalta ne merkitsevät myös elintarvikealan kauppaketjua. Viraston nimessä ne saattavat siksi rinnastua sellaisiin sanoihin kuin *kauppaketju, ravintolaketju* ja *hotelliketju*.

Englanninkielisiin nimiin Kotimaisten kielten keskus ei ota kantaa. Haluamme kuitenkin huomauttaa, että aiottuun englanninkieliseen nimeen *Finnish Food Authority* sisältyvällä sanalla *food* 'ruoka, ravinto, elintarvike' on laajempi merkitys kuin suomen *ruoka*- ja ruotsin *mat*-sanalla. Siksi englanninkielisiä *food*-sanat sisältäviä nimiä ja sanoja eivät aina vastaa *ruoka*- ja *mat*-alkuiset ilmaukset.

Kotimaisten kielten keskus

Salli Kankaanpää
kielenhuolto-osaston johtaja

Nina Martola
ruotsin kielen osaston johtaja

Sirkka Paikkala
suomenkielinen nimistönhuolto

Maria Vidberg
ruotsinkielinen nimistönhuolto

Lausunnon valmisteluun ovat lisäksi osallistuneet erityisasiantuntijat Anna Maria Gustafsson ja Aino Piehl.

Liite 1

Nimiehdotuksiin sisältyvien sanojen sanakirjamääritelmiä

Liite 1 Nimiehdotuksiin sisältyvien sanojen sanakirjamääritelmiä

Sanojen *elintarvike*, *ruoka*, *elintarvikeketju* ja *ruokaketju* määritelmät (Kielitoimiston sanakirja)

elintarvike ihmisen ravinnoksi käytettävä hyödyke. *Vilja- ja maitotuotteet, liha ym. peruselintarvikkeet. Terveysvaikutteinen elintarvike.*

ruoka ihmisten t. eläinten ravinto vars. syötäväksi varattuna t. valmistettuna. *Hernekeitto on tukevaa ruokaa. Ruoaksi t. ruuaksi kelpaamaton liha. Mitä tänään on ruoaksi t. ruokana? Siinä ravintolassa on hyvä ruoka. Valmistaa, laittaa, tehdä ruokaa. Lapset huutavat ruokaa. Sian ruoka.*

Erik.

a. ruokalaji. *Kansanomaiset ruoat. Kiinalainen ruoka* kiinalaiset ruokalajit. *Liha-, sieni-, liemiruoka. Alku-, pää-, jälkiruoka. Valmisruoka. Smetanaa voi käyttää moniin ruokiin. Pihvi on monen herkkuruokaa.*

b. ateria. *Ruoka on pöydässä. Mennä levolle ruoan jälkeen.*

c. mon. ruokaeristä, -tavaroista. *Ruokien säilytys. Osti viikonlopun ruoat.*

d. sisäpaikallissijoissa ruokataloudesta. *Olla omissa ruoissaan hankkia ja valmistaa itse ruokansa.*

e. kuv. *Silmän-, hengennruoka. Tykinruoka. Talo jäi tulen ruoaksi paloi.*

elintarvikeketju

1. elintarvikkeiden tuotanto, jalostus, kauppa yms. kokonaisuutena, ruokaketju. *Koko elintarvikeketju alkutuotannosta vähittäiskaupan hyllylle. Teollisuuden ja kaupan osuus elintarvikeketjusta.*

2. elintarvikealan kauppaketju. *Keskusliikkeiden elintarvikeketjut.*

ruokaketju = elintarvikeketju 1.

Sanojen *mat* ja *livsmedel* määritelmät

livsmedel

Svensk ordbok: (mest plur.) vara som regelbundet måste tillföras kroppen för att livsfunktionerna skall uppehållas; **Svenska Akademiens ordbok:** [jfr t. *lebensmitte*] näringsmedel; proviant

mat

Nationalencyklopedin: föda för människor och vissa andra högre djur; **Svensk ordbok:** (viss mängd eller typ av) nödvändiga näringsämnen i en form som gör dem lämpliga att äta mest om lagad el. iordningställd (fast) föda för människor el. vissa högre djur; **Svenska Akademiens ordbok:** föda; födoämne(n); särsk. om födoämne som är berett för att förtäras av människor.